

1 והלא אין כתוב אלא בה"י, וודאי שאין לדרוש אלא 'יד כהה'.

2 מבארת הגמרא: **בְּתַנְיָא** – דברי רב אשי שמידכה' אנו למדים דין זה

3 שהנחת התפילין היא על יד שמאל, במחלוקת תנאים הם שניים, יש

4 שדרשו כדבריו, ויש שלא למדו מ'ידכה' דין זה אלא אחר, שכן שנינו

5 בברייתא, **'רַבְּהִי בְּהִי'** – התורה כתבה בציווי על הנחת תפילין

6 'ידכה' בתוספת האות ה"י, שמשמע נוטריקון 'יד כהה' ללמדנו שהיד

7 שמניחים עליה תפילין, זו יד **שְׂמָאל**. **אַחֲרֵים אוֹמְרִים**, ממה שכתבה

8 התורה (ידך) **[יְדְךָ]** שמשמע 'יד כהה', למדים לרבות **אֵת הַיָּדִים**,

9 שנקטעה ידו, ואין לו אלא יד כהה ורעועה, שגם הוא מחויב בהנחת

10 תפילין של יד.

11 הגמרא מביאה ברייתא נוספת שמרבה מאופן כתיבת התיבה 'ידכה',

12 שגידם חייב בהנחת תפילין של יד: **תַּנְיָא אִידָךְ** – שנינו בברייתא

13 אחרת, מי שאין לו זרוע שמאל, **פְּטוּר מִן הַתְּפִילִין** ואינו מצווה

14 להניח על ימינו. **אַחֲרֵים אוֹמְרִים**, תיבת **'רַבְּהִי'** שנכתבה בתוספת

15 האות ה"י באה לרבות **אֵת הַיָּדִים**, שאף הוא חייב בהנחת תפילין של

16 יד.

17 הגמרא מביאה שתי ברייתות העוסקות בדין הנחת תפילין באדם שיד

18 שמאלו אינה 'כהה': **תַּנְיָא רַבְּנָא אִיפְרַר** – מי שיד ימינו חלשה וכוותב

19 ועושה רוב מעשיו בשמאלו, **מְנִיחַ תְּפִילִין בְּיַמִּינוֹ** – ביד הנמצאת

20 לימין גופו, **שְׂהוּא שְׂמָאלוֹ** – שהיא ידו השמאלית, כלומר ידו

21 החלשה.

22 מקשה הגמרא סתירה מברייתא אחרת: **וְהַתַּנְיָא**, מי שעושה מעשיו

23 בשמאלו, **מְנִיחַ אֵף הוּא תְּפִילִין בְּשְׂמָאלוֹ** – ביד הנמצאת לשמאל

24 גופו, **שְׂהוּא שְׂמָאלוֹ שֶׁל כָּל אָדָם** – שהיא היד שאצל שאר בני אדם

25 היא 'יד שמאל', כלומר, היד החלשה, ואף על פי שאצלו היא 'יד

26 ימין'. מתרצת הגמרא: **אִמְרַ אַבְי, כִּי תַנִּיא הֵיִיא** – לא שנתה

27 הברייתא שמניח בשמאלו, אלא **כְּמִי שְׂשׁוּלֵט בְּשֵׁתֵי יָדָיו**, ששתיקן

28 שוות לו בכח, שכיון שאין לו 'יד כהה', מניח על שמאלו, לפי שאצל

29 שאר בני אדם היא יד כהה.

30 הגמרא מבארת את מקום הנחת התפילין ביד ובראש: **תַּנְיָא רַבִּי**

31 **גַּמְנָה**, מה שציוותה התורה, **יְדֵיָה לָךְ לְאוֹת עַל יָדְךָ** (שמות יג ט), מקום

32 ההנחה המסוים ביד, זו **הַקְּוִיבֵרַת** – מקום הבשר התפוח שבורע.

33 ופירוש הציווי (שם יג ט) **וְלִטּוֹפֵת בֵּין עֵינַיִךְ**, זו **קְדָרְךָ** – גובה הראש.

34 מבררת הגמרא: **הֵיִבָּא** – היכן, כלומר, איזה חלק מן הקדקדק הוא

35 מקום ההנחה. מבארת הגמרא: **אִמְרִי** – אומרים החכמים **רַבִּי רַבִּי**

36 **יִנְאִי**, באותו מקום **שְׂמֻחוֹ שֶׁל תִּינוּק רֹפֵס** – רך.

37 הגמרא מביאה ספק בדין הנחת תפילין של ראש: **בְּעָא מֵינָה** – שאל

38 **פְּלִימוֹ מְרַבִּי**, מי שיש לו שני ראשים, **כְּאִינָה מְנִיחַ תְּפִילִין**.

39 **אִמְרַ לִיָּה רַבִּי לְפַלְמוֹ**, חייב אתה להיענש על שלעגת לי ושאלתני

40 על דבר שאינו בנמצא, **אוֹ קוּם גְּלִי** – עמוד וצא לגלות, **אוֹ קַבֵּל עֲלֶיךָ**

41 (–עליך) **שְׂמָתָא** – נידוי, כדין המבוזה תלמידי חכמים.

42 מספרת הגמרא: **אִדְהֵבִי אֶתָּא הֵוּא נְבָרָא** – בעוד שהם מדברים,

43 הגיע אדם אחד, **אִמְרַ לִיָּה לְרַבִּי, אִיתִילִיד לִי יְנוּקָא דְאִית לִיָּה תְּרִי**

44 **רִישִׁי** – נולד לי תינוק בכור שיש לו שני ראשים, **כְּמָה בְּעֵינֵי לְמִיתָב**

45 – כמה סלעים אני צריך לתת לכהן בפדיונו. **אֶתָּא הֵוּא סְבָא תַנְיָא**

46 **לִיָּה** – הגיע זקן אחד ושנה לו, הפודה בכור שיש לו שני ראשים חייב

47 ליתן לו לכהן, **עֲשֵׂרָה סָלְעִים**. מקשה הגמרא על דברי הזקן: **אִינִי** –

48 האם כך הוא, **וְהֵתֵנִי רַמִּי בַר הַמָּא, מֵתוּךְ** – מסתמית לשון הציווי

49 **שְׂנַאמַר** (במדבר יח ט) **פָּדֵה תְּפִדָה אֵת בְּכוֹר הָאָדָם, שׁוּמַע אָנִי** – יכול

50 הייתי לומר שאפילו אם נטרף הבכור ונהרג בתוך שלשים יום יהיה

51 אביו מחויב לפדותו, **תְּלַמּוּד לְזִמְר** – מלמדנו הכתוב (שם),

1 הגמרא מביאה ברייתא המבארת באיזו יד מניחים תפילין: **תַּנְיָא**

2 **רַבְּנָא**, מה שציוותה התורה על הנחת תפילין (שם יג ט) **יְדֵיָה לָךְ לְאוֹת**

3 **עַל יָדְךָ**, זו – הכוונה ליד **שְׂמָאל**. מבררת הברייתא: **אֶתָּה אוֹמְרַ**

4 שכוונת התורה היא ליד **שְׂמָאל**, מנין לך לומר כן, **אוֹ אִינוֹ** – אולי

5 אין כוונתה אלא ליד ימין. מבארת הברייתא: **תְּלַמּוּד לְזִמְר** – יש

6 לנו ללמוד מלשון הכתוב (ישעיה מז יג), **אֵף יְדֵי יָפְדָה אֶרֶץ וַיִּמְיֵנִי**

7 **מִפְּהָה שְׂמִימִס**, וכן מהלשון **שְׂאוּמַר** הכתוב (שופטים ה כז) בשירת

8 דבורה, **יָדָה לַיְתֵד תִּשְׁלַחְנָה וַיִּמְיֵנָה לְהַלְמוֹת עַמְלִים**, וכן

9 מהלשון **שְׂאוּמַר** הכתוב (תהילים עד יא), **לְמָה תִּשְׁיֵב יָדְךָ וַיִּמְיֵנָה**,

10 **מְקַרֵּב חִיקְךָ כְּלָה**, שכאשר אומר הכתוב 'יד', כוונתו ליד שמאל,

11 שהרי בשלש הפסוקים הללו נאמרו 'יד וימין', כלומר, שהן שתי

12 ידים, ומוכח ש'יד' אינה יד ימין, אלא שמאל, ומכאן יש ללמוד

13 שכאשר אומר הכתוב 'יד', וכמו כן בתפילין שנאמר 'ידך' סתם,

14 היינו יד שמאל.

15 **רַבִּי יוֹסִי הַחוּרִם אוֹמְרַ**, אין ללמוד מהכתובים שהביא תנא קמא,

16 ש'ידך' האמורה אצל תפילין הכוונה ליד שמאל, מפני ש**מְצִינּוּ** גם יד

17 **יָמִין שְׂנַאמַר** – שקראה בלשון התורה 'יד', **שְׂנַאמַר** בענין ברכת

18 יעקב לפני יוסף (בראשית מז יח), **וַיִּרְא יוֹסֵף כִּי שִׁית אָבִיו יָד יָמִינוֹ עַל**

19 **רֹאשׁ אֶפְרַיִם**.

20 שואלת הגמרא: **וְאִידָךְ** – תנא קמא, שאמר סתם 'יד' בכתובים היא

21 שמאל, כיצד יישב את דבריו עם פסוק זה. מתרצת הגמרא: תנא קמא

22 סובר שאין מכאן סתירה על דבריו, מפני שלא מצינו בפסוק זה אלא

23 **שִׁיד יָמִינוֹ אִיקְרִי** – שהימין נקראת 'יד ימינו', אבל 'יד' **סְתָמָא**

24 (–סתם) **לֹא אִיקְרִי**, כלומר, אין הכתוב קורא לימין 'יד' מבלי לפרש

25 שהכוונה ליד ימין, וכל מקום סתם הכתוב וכתב 'יד', אין הכוונה

26 אלא לשמאל.

27 הגמרא מביאה את המשך הברייתא: **רַבִּי נְתָן אוֹמְרַ**, המקור שהביא

28 תנא קמא לכך שהנחת תפילין היא ביד שמאל, **אִינוֹ צְרִיךְ** – נצרך

29 לנו, שהרי ממקום שבו נצטוונו להניח תפילין, משם אנו למדים היכן

30 הוא מקום הנחתן, **הֵרִי הוּא** (–הכתוב) **אוֹמְרַ** (דברים ו ח–ט), **וְקִשְׁרָתֶם**

31 **וְכַתְּבֶתֶם**, והוקשו הציוויים זה לזה, שמקיימים אותם באופן אחד,

32 **מָה כְּתִיבָה** – כשם שכתבת מוזות נעשית **כִּיד יָמִין**, שכן רוב בני

33 אדם כותבים בימנם, **אֵף פְּעוּלַת הַקְּשִׁירָה** של התפילין יש לעשותה

34 **כִּיד יָמִין, וְכִינּוֹן דְּקְשִׁירָה** – שפעולת הקשירה נעשית **כִּיד יָמִין**,

35 ממילא **הַהֲנַחָה בְּשְׂמָאל הֵיא**, כלומר, על יד שמאל, שהרי

36 המשתמש בימינו לקשור בה אינו קושר אלא על השמאל, ואי אפשר

37 שתקשור הימין על הימין.

38 מבררת הגמרא: **וְרַבִּי יוֹסִי הַחוּרִם** שאמר שבין ימין ובין שמאל

39 קרויים 'יד', **הַנְּחָה דְּבְשְׂמָאל מְנָא לִיָּה** – מהיכן למדים לדעתו

40 שהנחת התפילין היא על יד שמאל דווקא. מתרצת הגמרא: **נְפָקָא**

41 **לִיָּה** – לומד הוא דבר זה, **מֵהֵיכָן דְּנָפְקָא לִיָּה לְרַבִּי נְתָן**,

42 היינו, מהלימוד של יקשורת וכתבתם.

43 הגמרא מביאה דרך נוספת לפרש את דעת רבי יוסי החורם: **רַב אֲשִׁי**

44 **אִמְרַ**, הלימוד של רבי יוסי הוא **כְּמָה שְׂנַאמַר** (שמות יג ט) **יְדֵיָה לְאוֹת**

45 **עַל יָדְךָ**, שלא כתבה התורה 'ידך' בכ"ף סופית, אלא **'יְדְכָה' כְּתִיב**,

46 **כְּתוּסַת הַאוֹת הֵי**, שמשמע לשון נוטריקון 'יד כהה', כלומר, הנח

47 את התפילין על היד החלשה, שהיא יד שמאל. רב אבא שואל על

48 דברי רב אשי: **אִמְרַ לִיָּה רַב אֶבָּא לְרַב אֲשִׁי**, מדוע אתה דורש כך את

49 תיבת 'ידכה' ו**וְאִימָא** – אמור לדרוש שהיא נוטריקון 'יד כח', כלומר,

50 הנח את התפילין על ידך **שְׂכַפְתָּ** – החוקה בכח, שהיא ימין. **אִמְרַ לִיָּה**

51 רב אשי לרב אבא, **מִי** – וכי **כְּתִיב 'ידכה' כְּתִיב**, שנאמר כדבריו,

59 תפילין, 'בין עיניך', וְנֹאמַר לְהֵלֵךְ (דברים יא) בענין איסור קרחה, לֹא
 60 תְּשִׂימוּ קְרָחָה בֵּין עֵינֵיכֶם לְמַת', מִה לְהֵלֵךְ – כשם שמקום 'בין
 61 עיניכם' הכתוב בענין איסור קרחה הוא פְּנוּבָה שְׁפָרָאש, שהוא
 62 הַמְּקוֹם שְׁעוֹשֶׂה – שאפשר לעשות בו קְרָחָה, אִף מְקוֹם 'בין עיניך'
 63 הכתוב פֶּאֶן בענין תפילין, הוא פְּנוּבָה שֶׁל הָרֹאשׁ, מְקוֹם שְׁעוֹשֶׂה
 64 קְרָחָה. רַבִּי יְהוּדָה אֹמְרֵי, לִמּוּד זֶה שְׁלֵמַדַּת מִבֵּין עֵינֵיכֶם שְׁנֹאמַר
 65 באיסור קרחה, אִינוּ צְרִיךְ, כִּיּוֹן שֵׁשׁ לְלַמּוּד מִתּוֹךְ מִצְוֹת תְּפִילִין
 66 עֲצֻמָּה, שְׁהָרִי אִמְרָה תּוֹרָה הֵנַח תְּפִילִין בְּיַד וְהֵנַח תְּפִילִין בְּרֹאשׁ,
 67 מִה לְהֵלֵךְ – כשם ששם, בתפילין של יד, מצוה הנחתה היא בְּמְקוֹם
 68 הָרֹאשׁ לִיִּשְׁמָעֵאל בְּנֵנֵע אֶחָד – שאינו ראוי לקבל טומאה אלא מצד
 69 תורת נגעי עור בשר בלבד, אִף פֶּאֶן, בתפילין של ראש, מצוה הנחתן
 70 היא בְּמְקוֹם הָרֹאשׁ לִיִּשְׁמָעֵאל בְּנֵנֵע אֶחָד, כלומר, במקום השערות,
 71 שאינו ראוי לקבל טומאה אלא מצד תורת נגעי ראש וזקן בלבד,
 72 לְאֶפְסוּקֵי – ולמדנו להוציא את מקום 'בין עיניך' ממש, כלומר, את
 73 המקום שבין הגבות, שאין מניחין בו תפילין, דְּאִיכָא – שהרי יש שם
 74 גַם בְּשָׂר וְגַם שְׁעָר, דְּאִיכָא – ונגיעי אותו מקום, יש מהם, שתורת
 75 הטומאה שלהם היא כאשר צומח בהם שְׁעָר לָבָן, כנגעי עור בשר,
 76 וְאִיכָא נְפִי – ויש מהם, שתורת טומאתם, אם יצמח בהם שְׁעָר צְהוּב,
 77 כנגעי ראש וזקן.
 78 שנינו במשנה: אַרְבַּע צִיצִיּוֹת מְעַכְבּוֹת זֶה אֶת זֶה, שְׁאֵרְפַּעְתָּן מִצְוָה
 79 אַחַת. רבי ישמעאל אומר, ארבעתן ארבע מצות.
 80 שואלת הגמרא: מֵאֵי בִּינְיָהוּ – מה הוא ההבדל בין חכמים לרבי
 81 ישמעאל, הלא ודאי גם רבי ישמעאל מודה שאסור להתעטף בטלית
 82 שאין בה ציצית באחת מכנפיה.
 83 מיישבת הגמרא: אִמְרֵי רַב יוֹסֵף, קְרִינֵי בְּצִיצִית – בגד של פשתן
 84 שהוטלו בו פתילי תכלת שהם עשויות מצמר, אִיכָא בִּינְיָהוּ – זה
 85 הוא הדין אשר בו נבדלות שתי השיטות זו מזו בהוראה למעשה,
 86 כלומר, אם הטיל בבגד פשתן ציציות צמר, ושירי כנף אחת בלי
 87 ציצית, לדעת חכמים יש איסור שעטנו בלבישת בגד זה, ולדעת רבי
 88 ישמעאל, אין איסור.
 89 חילוק נוסף: רַבָּא בְּרַי אֶהֱיָא אִמְרֵי, טְלִית בְּעֵלְתָּ הַמֶּשׁ כְּנֹפֹת, אִיכָא
 90 בִּינְיָהוּ, שהרי טלית זו, בעלת חמש הכנפות, מחויבת במצות ציצית,
 91 ולדעת חכמים שארבעת הציציות אינן אלא מצוה אחת, גם בטלית
 92 זו לא יטיל אלא ארבע ציציות, שהרי צורת המצוה, היא להטיל על
 93 הבגד המחויב במצות ציצית, ארבע ציציות, אבל לדעת רבי
 94 ישמעאל שכל ציצית היא מצוה בפני עצמה, אם כן, צורת המצוה,
 95 היא להטיל ציצית על כל כנף בבגד, ולפיכך, טלית זו, כיון שמחויבת
 96 מן התורה במצות ציצית, מצוה להטיל ציצית על חמשת כנפיה.
 97 חילוק שלישי: רַבִּינָא אִמְרֵי, הַדִּין דְּרַב הוֹנָא אִיכָא בִּינְיָהוּ, דְּאִמְרֵי
 98 רַב הוֹנָא, הֵיזָא כְּשֶׁהוּא לְבוֹשׁ בְּטָלִית שֵׁשׁ בַּה צִיצִיּוֹת אֲבָל אֵינָה
 99 מְצִינִיָּצַת בְּהַלְכָתָהּ, מְרֹשׁוֹת הַיְחִיד לְרֹשׁוֹת הַרְבִּים, בְּשִׁפְתָּ, חֵיב
 100 הַטָּטָה, שעבר על איסור הוצאה מרשות לרשות, שפיון שאין הטלית
 101 מצויצת כהלכה, אין מצוה באותן ציציות שהטיל, ומיכין שזן
 102 חשובות אינן בטלות לבגד, ונחשבות למשא. ומעתה, לדעת חכמים
 103 שארבע הציציות מעכבות זו את זו ואין מצוה כלל בחלקן, אם לא
 104 הושלמו כולן 'טלית שאינה מצויצת כהלכה' היא, והמוציאה
 105 מרשות לרשות או ההולך ארבע אמות ברשות הרבים כשהוא לבוש
 106 בה, חייב חטאת, אבל לדעת רבי ישמעאל, כיון שכל ציצית היא
 107 מצוה בפני עצמה, אין בהוצאת טלית זו איסור שהרי יש מצוה
 108 בציציותיה, והן נחשבות כחלק מהבגד ונוי.
 109 הגמרא מביאה שלוש שמועות אמוראים בענין חיוב טליתות
 110 שנשתנתה צורתן, במצות ציצית: אִמְרֵי רַבִּי שִׁשְׁיָא בְּרִיהַ דְּרַב אִדְנִי,
 111 הַי מֵאֵן דְּבִצְרִיָּה לְגַלְמִיָּה – הוֹתוֹךְ וּמְחַסֵּר מִקְצַת מְטְלִיתוֹ בְּמְקוֹם
 112 הַקָּרָן וְעַל יְדֵי זֶה נִעְשָׂה מְקוֹם הַחִיתוֹךְ כְּשֵׁתֵי קַרְנֵימֵי, לֹא עֵבִיד וְלֹא
 113 בְּלוּם – לא עשה דבר ולא שינה את דין הטלית, שהרי בחיתוך זה
 114 שְׁוִיָּה – עשאה לטלית בְּעֵלְתָּ הַמֶּשׁ כְּנֹפֹת, החייבת אף היא במצות
 115 ציצית, כמבואר להלן (גיטא).
 116 שמועה נוספת: אִמְרֵי רַב מִשְׁרְשֵׁיא, הַי מֵאֵן דְּצִיצִיָּה לְגַלְמִיָּה –

1 'אף פְּדָה תִּפְדָּה אֶת בְּכוֹר הָאֲדָם', ובוזה שאמר 'אך' שהוא לשון
 2 מיעוט, הֵלֵךְ הכתוב את דין הבכור שנהרג בתוך שלושים מדין שאר
 3 הבכורות, לפוטרו מפדיון. וקשה אם כן על דברי ההוא סבא שחייב
 4 עשרה סלעים בחינוך הנולד עם שני ראשים, שהרי ודאי תינוק זה
 5 אינו יכול להתקיים בחיים, וצריך להיות פטור מפדיון. מתרצת
 6 הגמרא: שְׁאֵנִי הָבָא – נידון תינוק שיש לו שני ראשים שלפנינו, דינו
 7 שונה, משום דְּבִגְלוּלָתָהּ תֵּלָא רְחֻמָּא – שהקב"ה תלה בתורה את
 8 דין הפדיון במספר הגולגולות, שנאמר (במדבר ג טז) וְלִקְחֶתָּהּ חֲמִשָּׁת
 9 חֲמִשָּׁת שְׁקָלִים לְגֻלְגֻלָּתָהּ, להורות שאפילו בכור אחד, אם יש לו שתי
 10 גולגולות חייב בעשרה סלעים.
 11 הגמרא מבררת את מקור הדין שנשנה בבית מדרשו של מנשה,
 12 שמקום הנחת תפילין של יד הוא על הקיבורת: אִמְרֵי מֵר – הובא
 13 לעיל (ע"ט) בברייתא, שמה שציוותה התורה, וְהִיָּה לָךְ לְאוֹת עַל יָדְךָ'
 14 (שמות יג ט), מקום ההנחה המסוים ביד, זו הַקִּיבוּרָת – מקום הבשר
 15 התפוח שבורע. מבררת הגמרא: מְנַלְן – מזהיכן למדנו דין זה. מבאר
 16 הגמרא: דְּתַנּוּ רַבְּנָן, פִּירוּשׁ הַצִּיּוּי וְהִיָּה לָךְ לְאוֹת עַל יָדְךָ' (שם), זו
 17 גֻּבְיָה שְׁפָדָה, כלומר, הקיבורת שנמצאת בסמוך לכתף. שואלת
 18 הברייתא: אֵתָּה אֹמְרֵי זֶה גֻּבְיָה שְׁפָדָה, או אִינוּ – אולי אין המצוה
 19 להניח אֵלָא עַל יָדְךָ מִמֶּשׁ, כלומר, על כף היד. מיישבת הברייתא:
 20 יש ללמוד דבר זה מתפילין של ראש, שְׁאִמְרָה הַתּוֹרָה הֵנַח תְּפִילִין
 21 בְּיַד וְהֵנַח תְּפִילִין בְּרֹאשׁ, מִה לְהֵלֵךְ – כשם שבמצות הנחת תפילין
 22 של ראש, האמורה להלן, המצוה היא להניח בְּגֻבְיָה שְׁפָרָאש, כמו
 23 שיבואר להלן, אִף פֶּאֶן, בשל יד, המצוה היא להניח בְּגֻבְיָה שְׁפָדָה.
 24 רַבִּי אֶלְעִיָּזָר אֹמְרֵי, אִינוּ צְרִיךְ – אין צורך ללמוד מקום הנחת תפילין
 25 של יד, משל ראש, שהרי ניתן ללמוד ממה שנאמר במצות הנחת
 26 תפילין של יד עצמה, שְׁהָרִי הוּא (הכתוב) אֹמְרֵי עַל תְּפִילִין שֶׁל יָד
 27 (שם), וְהִיָּה לָךְ לְאוֹת עַל יָדְךָ, ויש ללמוד מכאן שהקפידה התורה
 28 שיניחן במקום שכאשר יונחו בו הם יהיו לָךְ לְאוֹת, כלומר, שרק
 29 המניחן ירגיש בהן, וְלֹא לְאַחֵרִים לְאוֹת – ושאר בני אדם לא יראו
 30 אותן, ועל כן אין להניחן על הכף שהוא מקום גלוי לכל, אלא
 31 בקיבורת. רַבִּי יִצְחָק אֹמְרֵי, לִמּוּד זֶה אִינוּ צְרִיךְ, שְׁהָרִי הוּא אֹמְרֵי
 32 (דברים יא יט), וְיִשְׁמַתֶּם אֹת דְּבָרֵי אֵלֶּה עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשׁוֹכֶם
 33 וּקְשָׁרְתֶם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדְכֶם, כלומר, כשאתם קושרים תפילין על
 34 ידכם, ראו שְׁתֵּהֵא שִׁמָּה – שהדברים הכתובים בפרשיות התפילין,
 35 יהיו מונחים בְּגֻבְיָה הַלֵּב, ומכאן שיש להניחן על הקיבורת שהיא כנגד
 36 הלב.
 37 הגמרא מביאה שני סיפורים השייכים לדרשות שנוכרו בברייתא
 38 שלמעלה בענין מקום הנחת תפילין של יד: רַבִּי הֵיָּא (ורב אחא)
 39 בְּרִיהַ דְּרַב אֵוִינָא לא היה מניח את התפילה של יד מיושרת על זרועו,
 40 אלא היה מְכַוֵּינָא וּמְנַח לִיהַ לְחֻדֵי לִיבָיָה – מטה ומצדד אותה מעט
 41 ומניחה לצד ליבו, כדי לקיים מצות וְשַׁמְתֶּם אֹת דְּבָרֵי אֵלֶּה עַל
 42 לְבַבְכֶם.
 43 סיפור נוסף: רַב אִשִּׁי הוֹה יְתִיב – היה יושב קְמִיָּה דְּאִמְיָמֵר, הוֹה
 44 צִיצִיָּא בְּיָדָהּ וְקָא מְתַוִּינָא תְּפִילִין – היה לאמימר מכה בסמוך
 45 לקיבורת, וקרע חלוקו סביבות המכה כדי שלא ידחוק החלוק את
 46 המכה, והיו תפיליו נראות מבעד לקרע, אִמְרֵי לִיהַ רַב אִשִּׁי, לֹא סָבַר
 47 לָהּ מֵר – וכי אין אדוני סובר את הדרשה לָךְ לְאוֹת וְלֹא לְאַחֵרִים
 48 לְאוֹת, שהרי תפילין נראות. אִמְרֵי לִיהַ בְּמְקוֹם לָךְ לְאוֹת אֵתְרֵם –
 49 לא נאמר הדין וְלֹא לְאַחֵרִים לְאוֹת, אלא כדי לקבוע שמקום הנחת
 50 תפילין הוא בקיבורת, שאצל רוב בני אדם היא מכוסה תמיד, ולא
 51 במקום שדרכם לגלותו, אבל אין הקפדה שהתיינה מכוסות בדווקא.
 52 הגמרא מבררת את מקור הדין שהשוני בברייתא שלמעלה, בענין
 53 מקום הנחת תפילין של ראש: שנינו בברייתא שיש להניח את
 54 התפילין בְּגֻבְיָה שְׁפָרָאש'. מבררת הגמרא: מְנַלְן – מזהיכן למדנו
 55 זאת. מבאר הגמרא: דְּתַנּוּ רַבְּנָן, פִּירוּשׁ הַצִּיּוּי וְלִטְוִסְפַּת בֵּין עֵינֵיךָ'
 56 (שמות יג ט), זו גֻּבְיָה שְׁפָרָאש. מבררת הברייתא: אֵתָּה אֹמְרֵי זֶה גֻּבְיָה
 57 שְׁפָרָאשׁ, או אִינוּ – אולי אין המצוה להניח אֵלָא בֵּין עֵינֵיךָ מִמֶּשׁ,
 58 כלומר, בין גבות העינים. מבאר הברייתא: נֹאמַר פֶּאֶן, בענין

- 1 רבי אליהו בעל-שם חש שכדי להביא לידי כך שדרך הקבלה תמצא אחיזה בליטא ובפולין עליו
2 "לכבוש" תחלה את פינסק וישיבותיה. ברם, היתה זו משימה לא קלה. הישיבות הללו עמדו תחת
3 השפעת גאוני תורה גדולים וידועים שהחזיקו בעקשנות רבה בהתנגדותם.
4 רבי אליהו החליט, איפוא, להופיע בכבודו ובעצמו בפנינסק.

אגרות קודש

- 1 [תחלת אייר תרפ"ג]
2 ...ומשמרתם, ופועל גם לרעה ח"ו על קהילתם. לא כן הוא
3 אם הי מצבם מובטח במעט עכ"פ בעזרתו ית' היו יכולים
4 להתעסק בענינם, ותי"ל כל אחד יש לו השפעה גדולה במקומו,
5 וכן מי שהיו מלמדים כאשר הי להם איזה עזר מהצד היו
6 יכולים למלאות רצון הבע"ב בהבתי מדרשים אשר חפצים כי
7 ילמדו ברבים לפני הגדולים שיעורים שונים בגמרא משניות
8 אגדה והדומה, אשר הנסיון הראנו כי בהתערורות אפילו לא
9 גדולה ובלי שום התעסקות הנה כל אחד חפץ בזה לשמוע
10 שיעור ולקבוע עתים לתורה. ומובן אשר טוב הי באם שאי
11 יסע בכל הפלך לעורר בזה.
12 ובוה הנני פונה אל כת"ר שליט"א אשר מכיר הוא את

[אג"ק מוהר"צ כרך יד]

המשך ביאור למס' מנחות ליום שישי עמ' ב

- 1 המקפל וקושר כנפות טליתו בעיגול כדי שלא תהיינה קרואות 'כנף/
2 לא עבד ולא פלום. ומבאר רב משרשיא: מאי טעמא - מה הטעם
3 שאין הטלית נחשבת מעתה כטלית שאין לה ארבע כנפות, דקמאן
4 דשרייה דמי - מפני שאנו דנים כאילו כנפיה מותרות ומרובעות
5 כבתחילה ואינן קשורות, כיון שסופו להתירן. מביא רב משרשיא
6 ראייה לדבריו: ותנן נמי [ג-] (כלים פכ"ז מ"ד), דין שיש לדמותו לדברי,
7 כל התקנות - נודות העור הצורות - שאין בית הקיבול שלהם
8 עשוי על ידי תפירת שוליהם אלא על ידי קשירה, מהורות, כיון שאין
9 קשירה זו עומדת להתקיים וסופו להתירה, ועל כן דנים כבר מעתה
10 כאילו נותר הקשר, ואין כאן בית קיבול. הו"פ מנודות של ערביים,
11 מפני שדרכם להשתמש בנודות שאין שוליהם תפורים אלא קשורים,
12 ואין סופם להתיר את הקשר. מכל מקום יש ללמוד ממשנה זו,
13 שקשירה שסופו להתירה נידונית כמי שאינה, והוא הדין לענין טלית.
14 שמועה שלישית: אמר רב דימי מנהרדעא, האי מאן דהייטיה
15 לגלימיה - המקפל כנפי טליתו ותופרן בעיגול כדי שלא תהיינה
16 קרואות 'כנף, לא עבד ולא פלום, שעדיין נחשבות קצות הכנפות
17 כחלק מהטלית וכאילו הן עומדות בצורתן הראשונה קודם שנתפרו.
18 ומבאר רב דימי: אם איתא דלא מיבעי ליה, לייפסוק ולישרייה -
19 אם אכן סיבת קיפול הטלית ותפירתה, היא מפני שאינו צריך עוד את
20 קצות הכנפות, היה לו לחתוך אותן ולזורקן, ומה שטרח לתופרן ולא
21 חתכן, מוכח שעדיין צריך אותן בבגדו ובעתיד יתירן ויטיל בהן
22 ציציות, אלא שמבקש עתה להפטר ביתנים ממצות ציצית, ולכן
23 דנים את התפירה כמי שאינה.
24 שנינו במשנה: ארבע ציציות מעכבות זו את זו שארבעתן מצוה אחת,
- 25 רבי ישמעאל אומר, ארבעתן ארבע מצות.
26 אמר רב יהודה אמר שמואל, הלכה כרבי ישמעאל. פוסקת
27 הגמרא: ולית הלכתא כותיה - אין ההלכה כדברי שמואל שאמר
28 שההלכה היא כדברי רבי ישמעאל, אלא כדברי חכמים.
29 מספרת הגמרא בענין זה: רבינא הוה קא אויל אבתריה דמר - היה
30 מהלך אחר מר בר רב אשי, בשבת שדורשים בה
31 בהלכות הרגל, איפסיק קרנא דחומיה - נחתכה קרן טליתו של מר
32 בר רב אשי יחד עם הציציות שעליה מהטלית, ונפסלה הטלית, שתק
33 רבינא ולא אמר ליה למר בר רב אשי ולא מידי - ולא כלום, כד
34 מטיא לביתיה - כאשר הגיע מר בר רב אשי לביתו, אמר ליה רבינא,
35 מהתם איפסיק - משם, כלומר, ממקום פלוני ברשות הרבים נחתכה
36 טליתך. אמר ליה מר בר רב אשי לרבינא, אי אמרת לי מהתם - אם
37 היית אומר לי מאז היותנו באותו המקום שנחתכה הטלית, שדיתיה
38 - הייתי פושטה ומשליכה, שמשעה שנחתכה אחת מהציציות שוב
39 אין שאר הציציות מצוה, והנשאן ברשות הרבים חייב חטאת.
40 מקשה הגמרא על דברי מר בר רב אשי: מדוע אמר שאם היה יודע
41 שנפסלה הטלית היה פושטה ברשות הרבים, והא אמר מר - נאמרה
42 השמועה בשם גדולי החכמים, גדול כבוד הכפריות שדווקא את לא
43 תעשה שפתויה, כלומר, התורה החשיבה את כבוד הבריות והתירה
44 לדחות איסורי תורה כדי להנצל מבזיון, ואם כן, היה מותר לו להמשיך
45 ללכת עם הטלית הפסולה עד שיבוא לביתו ולא היה מחויב להתבות
46 ולפושטה ברשות הרבים. מתרצת הגמרא: תרנמה - כבר פירש רב בר
47 שקא, קמיה דרב - לפני רב) כהנא מימרא זו, שכל מה שאמרו חכמים
48 שכבוד הבריות דוחה לא תעשה שבתורה, אין זה אלא